

MUSIQI SƏNƏTİ

UOT 784

Nəzərov İlham İslam oğlu
Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Artisti
Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi
Akademiyası, doktorantı
AZ 1014, Bakı ş., Ş.Bədəlbəyli küçəsi, 98
E-mail: ilhamnazarov@yahoo.com

MÜSLÜM MAQOMAYEV ADINA VOKALÇILARIN BEYNƏLXALQ MÜSABİQƏSİNİN GƏNC İFAÇILARIN YARADICILIGINA TƏSİRİ

Açar sözlər: Azərbaycan, M.Mağomayev, beynəlxalq müsabiqə, estrada, klassik vokal ifaçılıq, ariya, səs, ifaçılıq sənəti

M.Mağomayev adına vokal ifaçılarının beynəlxalq müsabiqəsi ifaçılarının fəaliyyətlərinin qiymətləndirilməsində, onların hərtərəfli ifaçı kimi inkişafında böyük rol oynayır. M.Mağomayev adına müsabiqə öz-özlüyündə böyük mədəniyyət hadisəsidir və öz formatına görə beynəlxalq təcrübədə yenidir. Müsabiqə estrada və klassik oxuma sənətinin xüsusiyyətlərini özündə birləşdirir. Bu səbəblə çox çətin yarışlardan sayılır. Həmçinin burada M.Mağomayev irsinin ötürülməsi də vacib amillərdən biridir.

И.И.Назаров

ВЛИЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО КОНКУРСА ВОКАЛИСТОВ ИМ. М.МАГОМАЕВА НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МОЛОДЫХ ИСПОЛНИТЕЛЕЙ

Ключевые слова: Азербайджан, Муслим Магомаев, международный конкурс, эстрада, классическое вокальное исполнительство, ария, песни, голос, исполнительское искусство

Международный конкурс вокалистов имени М.Магомаева играет важную роль в оценке деятельности вокальных исполнителей и их развития как исполнителя. Конкурс вокалистов имени М. Магомаева сам по себе является большим культурным событием и является новым по своему формату. Конкурс сочетает в себе разнообразие эстрадного и

классического певческого искусства. По этой причине это очень сложное соревнование. А также один из важных факторов это передача наследия М.Магомаева.

I.I.Nazarov

THE IMPACT OF THE MUSLIM MAGOMAYEV INTERNATIONAL VOCALISTS CONTEST ON THE ACTIVITIES OF YOUNG PERFORMERS

Key words: Azerbaijan, Muslim Magomayev, international competition, estrada, classical vocal singing, aria, songs, voice, performing arts

Muslim Magomayev International Vocalists Contest plays an important role in assessing the performance of vocal performers and their development as a whole. The competition is a great cultural event and is a new competition in its international format. Vocal contest combines the diversity of estrada and classical song art. That's why this is a very complicated music competition. And here it is one of the important factors of transferring M.Magomayev's heritage.

Görkəmli müğənnimiz M.Mağomayevin dünya və eləcə də, Azərbaycan musiqi mədəniyyəti tarixində rolu böyükdür. Müğənni hərtərəfli yaradıcılığı, geniş repertuarı, bənzərsiz vokal ifaçılıq üslubu və fəaliyyəti ilə milyonların sevgisini qazanmışdır. M.Mağomayev sənəti daim gənc vokal ifaçılarının diqqət mərkəzində olmuşdur və onların bir ifaçı kimi formalaşmasında əhəmiyyəti çox böyükdür.

M.Mağomayev sənətini keyfiyyətlər məcmusu kimi qəbul etsək belə sistemləşdirmək olar: ilk öncə sərbədsiz vokal ifaçılıq imkanları; yüksək peşəkarlıq; aktyorluq ustalığı; təkərsiz ifaçılıq üslubu; özünəməxsus səs tembrini; klassik və estrada janrında fəaliyyəti; repertuarı; səhnə mədəniyyəti; görünüşü.

M.Mağomayev yüksək peşəkarlıq zirvəsinə nümunədir. Müğənninin yaradıcılığı bir model kimi gənc ifaçıların formalaşmasında və onların gələcək fəaliyyətlərinin istiqamətləndirilməsində ən gözəl metoddur. Bu baxımdan M.Mağomayev adına vokalçıların müsabiqəsinin keçirilməsi vokal ifaçılarının sənət yolunda mədəni hadisə olmaqla yanaşı, M.Mağomayev irsinin yaşadılması yolunda böyük addımdır. Müsabiqənin əhəmiyyətini artıran ən böyük xüsusiyyət isə onun beynəlxalq əhəmiyyətli olmasıdır. Yəni, müsabiqədə dünyanın istənilən ölkəsindən, milliyətindən asılı olmayaraq istənilən peşəkar ifaçı iştirak edə bilər.

M.Mağomayev adına vokalçıların müsabiqəsi formatına görə beynəlxalq müsabiqə təcrübəsində yenidir. Bildiyimiz kimi M.Mağomayev ifaçı kimi həm

klassik və həmdə estrada janrında fəaliyyət göstərmişdir və burada onun fəaliyyətinin istiqamətləri bir növ özündə əks olunur. Dünya təcrübəsində, hər iki janrda yüksək peşəkarlıqla ifa edən müğənnilərə çox az-az rast gəlinir. Bu səbəbdən müsabiqə özündə həm müğəninin fəaliyyət istiqamətlərini birləşdirir və yuxarıda göstərilən bir sıra ifaçılıq keyfiyyətləri iştirakçılardan tələb olunur.

Ümumiyyətlə, müsabiqələrin məqsədi isə ifaçının təkcə texniki imkanlarının deyil, obyektlə subyektin qarşılıqlı əlaqəsindən yaranan yüksək estetik zövqə malik musiqiçi-mütəfəkkiri üzə çıxartmaqdır. Burada individual cəhəti də unutmamaq lazımdır. Fərdi keyfiyyətlər yönümündən çıxaraq düşündükdə musiqi ifaçılığının və qavrayışının mürəkkəb bir proses olması üzə çıxır. Bu zaman musiqinin semantik və kommunikativ kateqoriyaları xatırlanır: semantik sintaksis, semantik struktura, kommunikativ sintaksis, kommunikativ struktura [5. s.44]

Görkəmli rus bəstəkarı D.Şostakoviç müsabiqələr haqqında belə deyir:

“Musiqi müsabiqələri bizim dövrdə geniş yayılmışdır. Onlar təkcə istedadlı gənc nəslin üzə çıxarılmasında trampolin rolunu oynamır, həmçinin incəsənətin inkişafına, xalqlar arasında dostluq və mədəni əlaqələrin möhkəmlənməsinə xidmət edir. Musiqiçilərin yarışı həm də tamaşaçıları müxtəlif ifaçılıq məktəbləri nümayəndələri ilə tanış edir, klassik musiqinin populyarlaşmasına kömək edir, müxtəlif müasir müəlliflərin əsərlərinə auditoriyanın diqqətini çəkir. Müsabiqə iştirakçıları özlərinin şəxsi istedadlarını göstərməklə yanaşı, ayrı-ayrı xalqların mədəniyyətini və aparıcı müəllimlərin nailiyyətlərini təmsil edirlər.

Bütün bunlar müsabiqələrə diqqəti yönəldir və müasir musiqi həyatında əhəmiyyətli hadisəyə çevirir, həm geniş tamaşaçı kütləsi tərəfindən və həm də mütəxəssislərin artan marağını müəyyənləşdirir” [6, s.5].

Hər bir müsabiqənin statusunu, yəni onun beynəlxalq aləmdə yerini aşağıdakı parametrlər müəyyən edir:

- 1) Müsabiqənin tələbləri;
- 2) Münsiflər;
- 3) Müsabiqənin keçirilmə şərtləri;
- 4) Müsabiqənin fondu;

Müsabiqənin tələbləri onun statusunu müəyyənləşdirən amildir. Yəni, çətin şərtlər altında keçirilən yarış onun əhəmiyyətini bir qədər də artırmış olur. Burada turların sayı, hər tura görə ifaçı qarşısında qoyulan proqram tələblərini qeyd edə bilirik. Xüsusilə, reqlamentləşdirilmiş müsabiqələr yəni məhz hər hansı bir kateqoriya üçün keçirilən müsabiqələr daha çox qiymətli sayılır.

Azərbaycan musiqi mədəniyyəti tarixində musiqi müsabiqələrinin əhəmiyyətli yeri vardır. Avropa musiqisi ilə paralel müqayisə aparsaq, burada da yarış, müsabiqə ruhunun Azərbaycan musiqisinin xarakterik xüsusiyyəti olmasını müəyyən edərik. Xüsusilə, yarışlar ənənə kimi musiqi mədəniyyətimizin dərin köklərinə qədər gedib çıxır.

Məhz klassik musiqi ənənələrinə cavab verən müsabiqələrin keçirilməsi

Azərbaycanda XX əsrdən başlayaraq müşahidə olunur. Burada digər vacib məqam 1921-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının (indiki Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası) əsasının qoyulmasıdır. Xüsusilə, burada kafedra daxilində konsert və müsabiqələrin təşkil olunması və keçirilməsi Azərbaycanda klassik vokal müsabiqə ənənələrinin başlanğıcı kimi qəbul etmək olar.

Vokal sənətinə nəzər yetirdikdə isə, burada konservatoriyanın qurulmasının ilk illərindən vokal kafedrasının yaranması ilə tələbələr arasında müsabiqələrin təşkil olunmasına rast gəlinir. Müsabiqələrin təşkil olunmasının isə iki məqsədlə təşkil olunur və pilləvari sistem kimi də başa düşmək olar:

- 1) Gənc nəslin istedad potensialını üzə çıxartmaq;
- 2) Qalibləri SSRİ daxilində daha iri miqyaslı müsabiqələrə göndərmək;

Müsabiqələrin keçirilməsi ənənəsi Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra da davam etmişdir. Azərbaycan da vokal ifaçılığı sahəsində müsabiqələrdən Azərbaycan vokal məktəbinin görkəmli nümayəndələrinin xatirəsinə keçirilən müsabiqələri də qeyd etmək lazımdır. Bu ənənə dünya təcrübəsində də mövcuddur. Burada görkəmli Azərbaycan müğənnisi, musiqişünas-alim və ictimai xadim, SSRİ Xalq Artisti, professor Bülbülün anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilən müsabiqəni qeyd etmək istəydim. Müsabiqə 1997-ci il 19 noyabr – 1 dekabr tarixindən başlayaraq Bakı şəhərində keçirilməyə başlamışdır.

Azərbaycan vokal incəsənəti tarixində dünyaşöhrətli müğənni M.Maqomayev adına vokalçıların beynəlxalq müsabiqəsinin öz yeri vardır. Müsabiqə beynəlxalq əhəmiyyətli lahiyədir və öz konsepsiyasına görə digər vokal müsabiqələrindən fərqlənir.

Müsabiqənin keçirilməsi M.Maqomayevin dünya vokal sənətində tutduğu yer ilə bağlıdır. Onun hərtərəfli geniş fəaliyyəti-aktyorluq qabiliyyəti, vokal ifaçılıq ustalığı müsabiqənin təşkil edilməsinin əsas səbəbidir və görkəmli müğənninin yaradıcılığı ilə əlaqəli olması müsabiqəni əhəmiyyətini bir qədər də artırır. Müsabiqənin münsiflər heyətinin üzvü RF Xalq Artisti, “Helikon-opera” teatrının bədii rəhbəri D.Bertman M.Maqomayev yaradıcılığının özü bir meyar olduğunu qeyd edir: “Müslüm Maqomayev öz-özlüyündə seçim meyarıdır. O, qeyri-adi istedadla malik idi- təkcə səsi, üslubu ilə deyil, həmçinin tələffüzü ilə də. Bunu müəllimlərimiz bizə öyrədirlər, lakin müğənnilər tələffüzün vacibliyini bəzən unudurlar. M.Maqomayev təfsir və əsərin obrazı üzərində daim işləyirdi. Əsl solist həm estrada və həm də klassik əsərlərə yanaşmada sərbəst olmalıdır. Azadlıq və məhəbbət – müsabiqə üçün vacib olan budur, məhz bu səbəbə görə də müsabiqə unikaldir və onun dünyada analoqu yoxdur”.

M.Maqomayev sənəti müsabiqənin meyarı olduğu üçün onun keçirilmə şərtlərinin və tələblərinin fərqli olmasına gətirib çıxarır və maraq doğurur.

Müsabiqənin təşkil olunma prinsipinə diqqət yetirdikdə aktual və müasir tələblərə uyğun olaraq təşkil olunmuşdur. Müsabiqə özündə M.Maqomayev yaradıcılığını bütün aspektlərini cəmləşdirir. Bildiyimiz kimi, o həm estrada

janrında və həm də klassik janrda fəaliyyət göstərmişdir. Beləliklə, müsabiqə iki istiqamət üzrə təşkil olunur: *estrada və klassik vokal ifaçılığı*;

Müsabiqənin yuxarıda qeyd olunan janrları əhatə etməsi miqyasını genişləndirir və bir çox beynəlxalq müsabiqələr fonunda onu fərqləndirən əsas səbəbə çevirir. İfaçıdan isə hər iki janrda yüksək peşəkarlıqla ifa etmək qabiliyyəti tələb olunur. Qeyd olunan amil digər vokal müsabiqələrindən fərqli olaraq ifaçının hər tərəfli müğənni kimi formalaşmasına xidmət edir.

Müsabiqə 2010-cu ildən başlayaraq Moskva şəhərində keçirilir. Müsabiqənin şərtlərinə gəlincə isə ifaçılardan aşağıdakılar tələb olunur:

- 1) Hər bir turda 10 dəqiqəyə qədər vaxt verilir;
- 2) Hər bir əsər orijinal dildə oxunmalıdır;
- 3) Hər bir əsər yalnız bir dəfə oxuna bilər;
- 4) Opera, kantata və oratoriyadan nömrələr orijinal tonallıqda ifa edilməlidir;
- 5) Təşkilat Komitəsinin tələbinə uyğun olaraq müsabiqəyə buraxılmış iştirakçı əsərin orkestr partiyasını və partiyalarını təqdim etməlidir;

İfaçılardan tələb olunan proqram isə aşağıdakılardır:

I tur:

- Qərbi-Avropa və ya rus bəstəkarlarının opera, kantata və ya oratoriyalardan ariya;
- İştirakçının seçiminə uyğun olaraq estrada mahnısı; (premyera da ola bilər)

II tur:

- Müslüm Maqomayevin oxuduğu istənilən ariya: P.İ.Çaykovskiy "Evqeniy Oneqin", N.A.Rimskiy-Korsakov "Çar gəlini", C.Verdi "Riqoletto", "Aida", "Otello", C.Rossini "Sevilya bərbəni", Ş.Quno "Faust", R.Leonkavallo "Təlxəklər", "Zaza", J.Bize "Karmen", V.A.Motsart "Fiqaronun toyu", "Don Juan", A.Borodin "Knyaz İqor", M.Maqomayev "Şah İsmayıl" və ya Neapolitan mahnıları.

- Müslüm Maqomayevin repertuarından estrada mahnısı, həmçinin xarici müəlliflərin və ya müzikkəldən ariya (Təşkilat komitəsinin məsləhəti əsasında)

Yuxarıda qeyd olunan beynəlxalq müsabiqə təşkil olunma şərtlərini yenidən xatırlasaq, müsabiqənin bütün tələblərə cavab verdiyini görərik. Müsabiqə oktyabr ayında keçirilir və iki gün davam edir. Gənc nəsil vokal ifaçılarının yaradıcılıq yolunda rolu çox böyükdür.

Proqrama diqqət yetirdikdə iştirakçı qarşısında geniş, lakin mürəkkəb repertuar seçimi qoyulur və müğənnidən yüksək ifaçılıq imkanları tələb olunur. Özündə opera ifaçısı kimi geniş diapozonu, müzikl, neapolitan mahnıları və estrada janrını birləşdirən musiqiçi tapmaq çox çətindir. İfaçı münisflər heyəti tərəfindən 10 ballıq sistemlə qiymətləndirilir və həmçinin mükafatları təqdim etməmək kimi də hüququ vardır. İştirakçılar ilk öncə video lent yazısı əsasında

seçim turlarına qatılırlar və nəticədə 15 (bəzən 18, 19) ifaçı Moskvada müsabiqədə iştirak hüququ qazanır. Münisflər heyətinin tərkibi dünya şöhrətli musiqiçilərdən ibarətdir və sədri isə SSRİ Xalq Artisti, "Böyük Teatr"ın solisti, professor T.Sinyavskayadır. Münisflər heyətinin tərkibinə diqqət yetirdikdə müsabiqənin reqlamentinə uyğun olaraq həm estrada və həm də klassik vokal ifaçılarından təşkil olunur. Müxtəlif illərdə M.Maqomayev adına Vokalçıların Beynəlxalq müsabiqəsində SSRİ Xalq Artisti, "Böyük Teatr"ın solisti, professor Y.Obratsova, SSRİ Xalq Artisti, professor Y.Başmet, bəstəkar M.Leqran, SSRİ Xalq Artisti, professor F.Bədəlbəyli, estrada ifaçısı T.Qvirdsiteli, RF Xalq Artisti, estrada ifaçısı L.Dolina, opera rejissoru H.İ.Fray, estrada ifaçısı L.Vaykule, bəstəkar A.Rıbnikov, RF Xalq Artisti, RF Əməkdar İncəsənət xadimi, "Helikon opera"nın bədii rəhbəri D.Bertman, Osimo şəhərində yerləşən İncəsənət Akademiyasının rəhbəri, professor V.de Vivo, RSFSR Əməkdar Artisti, RF Xalq Artisti, estrada müğənnisi S.Zaxarov, dünyaşöhrətli opera ifaçısı F.Farina və digərləri iştirak edirdilər.

Onlar da öz müsahibələrində M.Maqomayev adına müsabiqənin unikallığını, çətinliyini və onun vokal ifaçılarının yaradıcılığında böyük rol oynamasını qeyd edirlər. Onlardan bəzilərini diqqətinizə çatdırırıq.

Rusiyalı müğənni T.Qvirdsiteli müsabiqənin digərlərindən öz proqramının qeyri-adi olduğuna görə fərqləndiyini deyir: "Birinci turda iştirakçılar M.Maqomayevin oxuduğu ariyaları, ikinci turda isə estrada mahnılarını ifa etməlidirlər. Müslüm unikal olduğu kimi qarşıda duran müsabiqənin repertuarı da qeyri-adi. Müslüm Maqomayev əfsanəvi və parlaq musiqiçidir, onun yaradıcılığı XX əsr musiqi incəsənətinin qızıl fonduna daxildir" deyə müğənni qeyd edir.

"M.Maqomayev opera ifaçıları arasında nadir hadisədir və onun fəaliyyəti yeni nəsil üçün nümunədir" – bəstəkar A.Rıbnikov vurğulayır.

"Keçirilən müsabiqə öz formatına görə xüsusi. Onda tək ədəd ədəd olaraq bir istiqamət deyil, eyni anda iki janr üzrə keçirilir. Müsabiqənin yeniliyi isə məhz ondadır. Populyar estrada musiqisi opera və klassik əsərlərlə eyni səhnədə səslənir"- Ozimo şəhərində yerləşən İtalyan Opera İncəsənəti Akademiyasının rəhbəri Vinçenzo de Vivo qeyd edir.

Müsabiqənin münisf heyətinin digər üzvü, italyalı opera müğənnisi F.Farina M.Maqomayev müsabiqəsi haqqında fikirlərində isə belə deyir: "M.Maqomayev adına müsabiqə sadəcə maraqlı deyil, həmçinin mürəkkəbdir. İştirakçılar qarşısında yüksək tələblər qoyur. Eyni dərəcədə klassik və estrada əsərlərini ifa etmək elə də asan iş deyildir. Ancaq müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq müğənni hər iki janrda ifa etməyi bacarmalıdır. Müsabiqədə M.Maqomayevi təqlid etmək tələb olunmur. Əksinə, məqsəd dahi müğənninin "ürəkdən-səsə" prinsipinə sadiq qalaraq özünün unikal ifaçılıq manerasını tapmaqdır".

Müsabiqə vokal ifaçıların yaradıcılığında əhəmiyyətli hadisədir və gələcək professional karyeranın qurulmasında təkan rolunu oynayır.

M.Maqomayev adına Beynəlxalq müsabiqənin məqsədi aşağıdakılardır:

- 1) Vokal ifaçıları arasında hərtərəfli olaraq professionallığı artırmaq;
  - 2) Dünyanın bir çox ölkələrindən istedadlı ifaçıların üzə çıxarılması;
  - 3) İfaçıların estrada və klassik musiqi janrlarına marağın artırılması;
  - 4) Yeni tendensiyaların vokal müsabiqələrinə gətirilməsi;
  - 5) Repertuarın genişləndirilməsi;
  - 6) İfaçıların gələcək fəaliyyətlərinin müəyyən olunması;
- Müsabiqədə ifaçılarımızın iştirakı və uğurlu çıxışları təqdirə layiq bir haldır.

Müsabiqə tarixində 6 ifaçımız müxtəlif yerlər tutaraq laureat adını qazanmışdır:

- 1) C.Səmədov (2010-cu il) I yer (bariton)
- 2) S.Cəfərov (2010-cu il) II yer (tenor)
- 3) A.Rzazadə (2014-cü il) III yer (tenor)
- 4) A.Şıxəlizadə (2014-cü il) III yer (metso-soprano)
- 5) İ.Nəzərov (2016-cı il) I yer (kontratenor)
- 6) M.Hüseynli (2016-cı il) II yer (bariton)

Bundan başqa, 2010-cu ildə II M.Maqomayev adına vokalçıların beynəlxalq müsabiqəsində AR Əməkdar Artistləri X.Mustafazadə və 2018-ci ildə isə artıq beşinci dəfə keçirilən yarışda A.Ferştand iştirak etmişdir.

Müsabiqənin iştirakçıların gələcək sənət yolunda oynadığı rol olduqca böyükdür. Əlbətdə, müsabiqədə iştirak edən ifaçıların yaradıcılıq bioqrafiasını araşdırdıqda artıq onların professional müğənni fəaliyyətlərinin şahidi olmuş oluruq. Ancaq müsabiqə onların dünya musiqi arenasında çıxmasına, daha da yüksək nailiyyətlər əldə edilməsinə yardımçı olmuşdur. Onlardan bəzilərini diqqətinizə çatdırırıq.

2010-cu ildə ilk dəfə olaraq keçirilən I M.Maqomayev adına müsabiqədə I yerə həmyerlimiz C.Səmədov layiq görülmüşdür. O, birinci yeri Belarusiyalı ifaçı İ.Silçukov ilə bölüşmüşdür. C.Səmədovun ifaçı kimi sənət yoluna diqqət yetirdikdə o, artıq müsabiqəyə qədər bir çox beynəlxalq müsabiqələrin qalibi idi: 2005-ci ildə Q.Vişnevskaya adına Opera Mərkəzində təhsil almışdır, 2006-cı ildə Bülbül adına vokalçıların Beynəlxalq müsabiqəsində və 2010-cu ildə İtaliyada keçirilən R.Ponzela adına beynəlxalq müsabiqədə I yerə layiq görülmüşdür. Onun M.Maqomayev adına müsabiqədə xüsusilə I yerə layiq görülməsi, təbii olaraq qürurverici haldır. Müsabiqədən sonra ifaçının yaradıcılıq fəaliyyəti bir qədər də genişlənməmişdir. Belə ki, o, 2011-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin mükafatına layiq görülmüşdür. İtaliyanın Verona şəhərində keçirilən vokalçıların müsabiqəsində I yer, Bolonya da keçirilən müsabiqədə “Ən gənc iştirakçı” kimi mükafatlandırılmışdır. 2013-cü ildə “Opernwelt” jurnalı C.Səmədova 2012-2013-cü illər üçün ən yaxşı baritonu elan etmişdir. 2012-2014-cü ildə Nürnberq Dövlət Opera teatrında solist işləmişdir. 2016-cı ildə SWR telekanalının təşkil etdiyi «Emmerich Smola Förderpreis» lahiyəsində dirijor M.Kominanın rəhbərliyi altında çıxış etmişdir. Hal-hazırda da C.Səmədov Avropanın opera teatrlarında

fəaliyyət göstərməkdədir. Göründüyü kimi, M.Maqomayev adına müsabiqə gənc ifaçının yaradıcılıq coğrafiyasının genişlənməsinə səbəb olmuşdur.

C.Səmədov vokal ifaçısı olmasını məhz M.Maqomayevlə bağlı olduğunu deyir. İfaçı hələ 15 yaşında ilk dəfə dahi müğənninin ifasını dinləmiş və bu onda vokal ifaçılıq sənətinə qarşı böyük maraq oyatmışdır: “Mən səsimin olduğunu M.Maqomayevin sayəsində müəyyənləşdirdim. 15 yaşım olarkən, mən onun “Odlar yurdu” mahnısını dinlədikdən sonra oxumağa başladım. Sonra isə konservatoriyaya dinləyişə getdim” [2].

I müsabiqədə həmçinin C.Səmədov ilə yanaşı S.Cəfərovun II yerə layiq görülməsini qeyd edə bilərik. İfaçı 2004-cü ildə Q.Vişnevskaya opera mərkəzində təhsil almışdır. Bir çox beynəlxalq müsabiqələrin qalibi olmuşdur. 2007-ci ildən isə S.Cəfərov müsabiqədə AR Əməkdar Artisti kimi iştirak etmişdir. Müsabiqədən sonra ifaçının konsert fəaliyyəti bir qədər də zənginləşir və 2014-cü ildən başlayaraq AR Prezidentinin mükafatına layiq görülmüşdür. Xalq Artistidir.

Sonrakı illərdə, yəni 2014-cü ildə III dəfə keçirilən M.Maqomayev adına müsabiqədə A.Rzazadə və A.Şıxəlizadə III yerə layiq görülmüşdür.

A.Rzazadənin isə müsabiqəyə qədər fəaliyyətinə nəzər saldıqda 2013-cü ildən Avstriya, Almaniya, Fransa, İtaliya, Yunanistan, Çexiya, Slovakiya, Böyük Britaniya və digər Avropa ölkələrində keçirilən beynəlxalq müsabiqələrin və festivalların iştirakçısı olmuşdur. M.Maqomayev müsabiqəsi də ifaçının yaradıcılığında və daha sonrakı sənət yolunda əhəmiyyətli rol oynadı. Burada bir çox beynəlxalq müsabiqələri və festivalları qeyd etmək olar. Həmçinin ifaçı İtaliyanın məşhur La Skala Akademiyasında təhsil alan ilk ifaçıdır və hal-hazırda La Skala və Böyük Teatr kimi dünyanın bir çox aparıcı səhnələrində məşhur opera ifaçıları ilə çıxış edir.

2016-cı ildə təşkil olunan IV müsabiqə isə Azərbaycandan İ.Nəzərov və M.Hüseynli iştirak etmişdir. İ.Nəzərov müsabiqə tarixində ilk dəfə olaraq kontratenor səs tembrilə çıxış edən iştirakçı kimi tarixə düşmüşdür və yüksək səviyyədə ifası ilə I yerə layiq görülmüşdür. Hal-hazırda AR Əməkdar Artisti kimi öz fəaliyyətini Azərbaycanda və xarici opera səhnələrində davam etdirir. M.Hüseynli II yerə layiq görülmüşdür və bu ifaçı da Avropada yaradıcılığın davam etdirir.

M.Maqomayev adına Vokalçıların Beynəlxalq müsabiqəsinin Azərbaycanlı ifaçıların yaradıcılığında oynadığı rolu qiymətləndirərkən, qeyd etmək istərdim ki, bu Azərbaycan vokal məktəbinin böyük uğuru sayıla bilər. 2016-cı ildə IV müsabiqənin iştirakçıları olan İ.Nəzərov və M.Hüseynlinin müsabiqədə çıxışlarını Xalq Artisti F.Bədəlbəyli yüksək qiymətləndirir: “İfaçılarımız sadəcə olaraq mükəmməl çıxış etdilər! İ.Nəzərovun çıxışı isə həm jürinin və həm də tamaşaçıların ürəyini valeh etdi, onun A.Vivaldinin ariyasının böyük ustalıqla ifasına bütün münsif heyəti və eləcə də italyanlar öz heyranlıqlarını bildirdilər”[4].

M.Maqomayev adına müsabiqə isə ifaçıların sənət yolunda sanki təkən oldu

və gələcək yaradıcılıqlarını müəyyənləşdirdi. 2016-cı il IV M.Maqomayev adına müsabiqədə II yerə layiq görülmüş M.Hüseynli görkəmli müğənninin sənətinin onun həyatında oynadığı rolu belə qiymətləndirir.

M.Hüseynli: "M.Maqomayev sənətinə mən uşaqlıqdan pərəstiş edirəm. Hər bir xalqın elə nümayəndəsi vardır ki, incəsənət və musiqidən danışıqda həmin an o ağıllara gəlir. Onlardan biri də M.Maqomayevdir. M.Maqomayev Azərbaycan musiqisinin əfsanəsi, milyonlarla insanın sevimlisi, bəstəkar, hər bir çıxışına ürəkdən yanaşan gözəl səsə malik olan müğənni olmuşdur. Onun adı gələcək nəsillərin dillərində yaşayacaqdır. O, bizim fəxrimizdir! Ona görə də müğənninin adına keçirilən müsabiqədə laureat adını qazanmaq mənim üçün şərəflidir!" [7].

Digər xarici iştirakçılardan isə misal olaraq Monqolustan Respublikasını təmsil edən iştirakçı Q.Ariunbaatar 2014-cü ildə III M.Maqomayev adına Beynəlxalq müsabiqədə I yerə layiq görülmüşdür. 2015-ci ildə isə artıq o, P.İ.Çaykovski adına Beynəlxalq müsabiqədə Qrand-Pri mükafatını almışdır. Digər Monqolustanlı iştirakçı B.Bayarsayxan 2016-cı ildə keçirilən IV müsabiqədə III yeri tutmuşdur. 2019-cu ildə XVI P.İ.Çaykovski adına beynəlxalq müsabiqədə iştirak etmişdir. O.Volkova, İ.Silçukov, V.Berjanskaya, E.Kunqurov və digər iştirakçılarında sənət yolunda M.Maqomayev adına müsabiqənin rolu böyük olmuşdur.

İ.Silçukov Belarusiya Musiqi Akademiyasında təhsil almışdır. O, müsabiqədə özünü artıq professional bir ifaçı kimi göstərmişdir. 2005-ci ildən Belarusiya opera və balet teatrının solistidir. O, bir çox beynəlxalq müsabiqələrin laureatıdır. "Üç dəfə Belarusiya Respublikasının Prezidentinin Xüsusi Fondunun Qrand mükafatına layiq görülmüşdür" [3] (2008,2009,2010-cu illərdə). Müsabiqədən sonra onun fəaliyyəti bir qədər də genişlənmişdir. Hal-hazırda Avropanın bir çox opera teatrlarında baş rolları ifa edir [8]

2018-ci ildə keçirilən V M.Maqomayev adına müsabiqənin qalibi soprano E.Karaxanova M.Maqomayevin böyük şəxsiyyət olduğunu qeyd edir: "M.Maqomayev mənim üçün təkcə ifaçı deyildir, həmçinin o, böyük insan və xalqın səsidir. Hər bir kəs onun ifasında öz daxili aləminin əksini tapa bilər [9]. İfaçı isə müsabiqənin onun yaradıcılığında dəyişikliyə səbəb olacağını əmin edir: "Hər halda dəyişəcək. Hətta bu birbaşa olaraq konsert fəaliyyətinin genişlənməsinə təsir etməsə belə, qalibiyyət artıq mənə güc, özünə əminlik, böyük enerji və tamaşaçı məhəbbəti verdi [10].

Bir faktı da mən xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim. Görkəmli müğənnimiz M.Maqomayev özü də vokal müsabiqəsində münəfs kimi iştirak etmişdir. Bu 1987-ci ildə Bakıda keçirilən XII M.İ.Qlinka adına vokalçıların beynəlxalq müsabiqəsidir. Opera müğənnisi V.Pyavko M.Maqomayevin iştirakçılara böyük diqqət və qayğı ilə yanaşdığını deyir: "Məhz M.Maqomayev hələ o vaxt O.Borodina və D.Xvorostovskini aşkar etmişdir". Qeyd edək ki, həmin

müsabiqədə I yerə D.Xvorostovski, II yerə O.Kulko və III yerə isə O.Borodina layiq görülmüşdür.

Dünyanın bir çox ölkələrində dahi sənətkar M.Maqomayevin adına bir çox müsabiqələr keçirilir. Düzdür, M.Maqomayev adına Vokalçıların Beynəlxalq müsabiqəsi öz miqyasına görə daha böyük sayılır.

Araşdırmaya əsasən onları nəzərinizə çatdırırıq:

1) "Orfey-2018" M.Maqomayev adına beynəlxalq mahnı festival-müsabiqəsi;

2) M.Maqomayev adına Vokal Mahnı müsabiqəsi.

Çexistanın paytaxtı Qrozniy şəhərində 2018-ci ildə M.Maqomayev adına beynəlxalq festival-müsabiqə təşkil olunmuşdur. Tədbir 15-23 avqust tarixlərində baş tutmuşdur. Müsabiqə iki kateqoriya üzrə -solo və ansambl oxuma üzrə iki yaş qrupu üzrədir və iki turdan ibarətdir. Birinci tur lent yazısı əsasında həyata keçirilir, daha sonra isə iştirakçılar müsabiqədə iştirak hüququnu əldə edirlər. Qeyd edək ki, təşkilatçılar müsabiqəyə dünyanın bir çox ölkələrindən iştirakçının qatıldığını və 150-ə yaxın ərizə olduğunu qeyd edirlər [7]. Münsif heyətinin sədri Moskva E.V.Kolobova adına "Novaya opera" Moskva opera teatrının solisti, Moskva Humanitar Universitetinin vokal kafedrasının müdiri, professor S.Şeremetdir. Burada həm professional təhsili olan musiqiçilər ilə yanaşı, həvəskarlar da iştirak edə bilərlər.

M.Maqomayev adına digər müsabiqə 2018-ci ildə Ukraynanın Truskovets şəhərində təşkil olunmuşdur və M.Maqomayev adına I Beynəlxalq Vokal Mahnı müsabiqəsi adlanır. Düzdür, bu öz formatına görə Moskvada keçirilən Vokalçıların Beynəlxalq müsabiqəsindən fərqlənir. Burada mahnı-estrada janrına üstünlük verilmişdir.

Qeyd edək ki, müsabiqədə dünyanın müxtəlif ölkələrindən 20-dən çox ifaçı iştirak etmişdir. Bu da M.Maqomayev sənətinə olan məhəbbətin nəticəsidir. Müsabiqənin təşkilatçıları Truskovets şəhərinin meri A.Kulçins və Ukraynada fəaliyyət göstərən M.Maqomayev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri, Xalq Artisti Q.Abbasovdur. Tədbir təşkilatçıları Truskovets şəhərində keçirilən beynəlxalq müsabiqənin gənc istedadların üzə çıxmasında müstəsna rol oynadığını bildirirlər. Müsabiqədə birinci yeri ukraynalı gənc vokalçı N.Bortsov tutub. İfaçı M.Maqomayev sənətinin onun üçün bir amal olduğunu qeyd edir: "Müslüm Maqomayev vokal sənəti bizim üçün dahilik təcəssümüdür. Mən uşaqlıqdan onun vurğunu olmuşam. Məhz vokal sənətinə onu dinləyə-dinləyə gəmişəm. Sözün düzü, heç vaxt ağılıma gəlməzdi ki, mən nə zamansa belə bir əfsanəvi musiqi korifeyinin xatirəsinə həsr olunmuş mahnı müsabiqəsinin qalibi ola bilərəm" [1]

Məqalənin sonunda aşağıdakı yekun nəticələrə gəlmək olar.

1) M.Maqomayev adına Vokalçıların Beynəlxalq müsabiqəsi öz mötəbərliyinə görə dünyada nüfuzlu müsabiqələrdən sayılır. Burada qalib olan

müğənnilər artıq MDB və Avropanın bir sıra ölkələrində artıq seçilmiş və professional ifaçı kimi qəbul olunur və fəaliyyətlərini aparıcı opera teatrlarında çıxış üçün təkliflər alırlar.

2) Bilirik ki, hər bir musiqinin yaradıcılığında maddi faktorların önəmi çox böyükdür. Bu baxımdan qaliblərə yüksək pul mükafatı verilməsi onların gələcəkdə özünü təsdiqində, təhsilində və maddi durumlarının yaxşılaşdırılmasında kömək olur. Müsəbiqənin mükafat fondu öz miqdarına görə seçilir. Belə ki, verilən pulun həcmi digər beynəlxalq müsəbiqələrdə qaliblərə təqdim olunan mükafatdan dəfələrlə çoxdur. Birinci yer tutan ifaçıya 25 min dollar, ikinci yer 15 min dollar və üçüncü yerə isə 10 min dollar təqdim olunur.

3) M.Maqomayev adına müsəbiqə ilk növbədə Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada təbliğidir. Biz bilirik ki, ifaçı Vətənidən kənardə yaşasa da daim onunla bağlı olmuşdur. Biz bunu müğənninin yaradıcılığında və mahnılarında öz əksini tapdığını görürük. Ona görə müsəbiqə Azərbaycançılığın və vokal məktəbimizin təbliği yönündən böyük hadisə və qarşılıqlı olaraq M.Maqomayev irsinin yaşadılmasıdır.

4) Müsəbiqənin təşkilinin ən vacib xüsusiyyəti burada münsiflər heyətində dünyəşöhrətli musiqiçilərin yer almasıdır. Bu yarışın əhəmiyyətini artırmaqla yanaşı, müsəbiqəyə dünyanın bir sıra ölkələrini təmsil edən ifaçıların cəlb olunmasına gətirir və müsəbiqənin nüfuzunu bir qədər də artırır.

5) Klassik və estrada vokal ifaçılığı kimi müxtəlif oxuma texnikasına malik janrların bir müsəbiqədə keçirilməsi onun musiqiçilər arasında maraq və əhəmiyyətini artmasına səbəb olur və müsəbiqənin mürəkkəbliyini şərtləşdirir.

M.Maqomayev adına müsəbiqələr insanları sevindirmək, yeni istedadların tapılması, incəsənətin inkişafı kimi M.Maqomayev üçün vacib keyfiyyətləri özündə əks etdirir. Tədbirin ali məqsədi ən yaxşını seçmək deyil, tədbirin özündədir. M.Maqomayev adına vokal ifaçılarının beynəlxalq müsəbiqəsi vokal ifaçıların fəaliyyətlərinin qiymətləndirilməsində, onların hərtərəfli ifaçı kimi inkişafında, gələcək fəaliyyət istiqamətlərinin müəyyən edilməsində böyük rol oynayır. Bu baxımdan müsəbiqənin ifaçıların yaradıcılığında rolu əvəzsizdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Qədiroğlu M. Müslüm Maqomayevin xatirəsinə həsr olunmuş I Beynəlxalq Vokal Mahnı müsəbiqəsi// Respublika qəzeti.22.XI.2018.
2. Всегда говорю — второго Магомаева искать не нужно. Он был и остается единственным» //Азербайджанские известия. –01.IX. 2010, s. 3.
3. Гранд-При ждет своего обладателя// Музыкальная жизнь-2011, №1,
4. Ислам А. Ф.Бадалбейли: «Это огромный успех национальной вокальной школы»//Эхо.2016

5. Медушевский В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. 256 с.
6. Яковлев М., Лев В. Музыканты соревнуются : справочник / М. Яковлев, В. Лев. Всесоюзное Издательство Советский композитор–М., 1975, 334 с.
7. <https://yenicag.ru/mezhdunarodnyy-pesenny-festival-im/238910/>
8. <http://bolshoi-belarus.by/rus/truppa/opera.html?view=myart&id=21:silchuk-ov-ilya&catid=24>
9. <http://www.azerizv.az/news/a-25299.html>
10. http://lezgi-yar.ru/news/ehlmira_karakhanova_ehto_byl_shok/2018-10-25-6717
11. <https://yenicag.ru/azerbaydzhanskie-vokalisty-o-svoem-ku/208649/>

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 25.10.2019

Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 08.11.2019

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 29.12.2019

Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı:

sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Nərminə Quliyeva

ADPU-nun Elmi Şurasının 15 aprel 2016-cı il tarixli 15 sayılı qərarı ilə çap olunur.